
KENYA NATIONAL EXAMINATION COUNCIL

KCSE 2007

KISWAHILI PAPER 3 MARKING SCHEME

Coordinated by KENPRO,
Macjo Arcade, 4th Floor, Suite 15E,
Off Magadi Road, Ongata Rongai | Tel: +254202319748 |
E-mail: infosnkenya@gmail.com | Website: www.schoolsnetkenya.com

24.2.3 Kiswahili Karatasi ya 3 (102/3)

Swali la Kwanza

- (a) Si busara/muhimu kumpasha mwanamke tohara- madhara yanayotokana na kumpasha mwanamke tohara. *(Alama 2)*

(b)

- Ni sumu.
- Humtimba/kumwumiza.
- Huua.
- Humtaabisha wakati wa kujifungua.
- Hudhalilisha afya.
- Inabeza hadhi yake.
- Inadumaza fikira.

(Zozote 4 x 1 = Alama 4)

(c)

(i) Jazanda

Tohara ni sumu.
Ageuke uzi.

(ii) Takriri.

(iii) Kinaya: kuwa tohara ni utamaduni wa kufanya mtu mzima.

(iv) Chuku: Tohara gonjwa.

- Tohara itaua – ni chuku.
- (v) Tashhisi: Tohara usiharibu.
Mwili wake.
- (vi) Mdokezo: Gonjwa (la UKIMWI)/kukonda. (Zozote 2 x 2 = Alama 4)
- (d)
- Ati utamaduni unahitaji/ni mila.
 - Ni daraja ya kuingia katika utu uzima. (Alama 2)
- (e) Inapaswa kufahamu kuwa tohara siku hizi husababisha ugonjwa mbaya ambao huathiri afya ya mwanamke (UKIMWI). Mwanamke hukonda kabisa. Usiwazie hata kidogo kumtahiri mwanamke. (Alama 4)
- (f)
- (i) Adha – dhiki/masumbuko.
- (ii) Usimtimbe – usimsumbue. (Alama 2)
- (g)
- Ndoa za lazima – kwa wasichana.
 - Ndoa za mapema kwa watoto wa kike.
 - Udhalimu unaoelekezwa wanawake. (Zozote 2 x 1 = Alama 2)

Swali la Pili

- Kiburi na majivuno ya wenye elimu na vyeo mfano Monika kupuuza watu waliokuja kumlaki katika uwanja wa ndege.
- Wengi wanavutiwa na mambo ya kigeni na kupuuza ya kwao.
- Wananchi kutohamini bidhaa zinazozalishwa nchini.
- Vijana wengi waliosoma hawana heshima kwa wazazi na wazee.
- Ulevi na matumizi ya dawa za kulevyo na sigara.
- Utegemezi na kuwatumikia wengine kwa manufaa binafsi.
- Vijana kuathiriwa na utamaduni wa nje hasa mavazi, miziki, mienendo nk.
- Ubinafsi
- Kusifu mambo ya kigeni na tabia za uzunguni.
- Uasi wa desturi za jamii hasa ndoa za kupanga.
- Kupenda starehe nyingi.
- Desturi za kigeni kama Rashid kuishi na Monica kabla ya kumuoa.

(Zozote 10 x 2 = Alama 20)

Swali la Tatu

Kinaya: Tamathali/mbinu ambapo pana mgongano baina ya kile kisemwacho na hali halisi/ukweli wenyewe, mgongano kati ya mazungumzo/matendo na hali yenyewe/kinyume cha mambo.

Mifano:

- Monika anapokelewa na wanakijiji kwa bashasha kwenye uwanja wa ndege lakini mwenyewe anawapuuza.
- Mamake Monika kulazimika kwenda kumkopa Salama pesa ilhali Monika anafanya kazi/mshahara wake ni mkubwa.
- Bi keti anajitolea kama jirani kupeana uji apelekewe Monika ambaye anautupa kwa kudharau.
- Monika kutorokea mjini kwa kuwa hataki kutoa msaada kwa jamaa zake na kukutana na wajanja wanaomzidi maarifa.
- Monika kudharau ndoa za kupangwa na kuishia kuoza mwenyewe.
- Monika kutarajia kuolewa na Matata ilhali Matata amepanga kuoa msichana mwingine.
- Muna ambaye ameelimika sana anaishia kuishi maisha ya ndoa yenye dhiki na mtu anayedharau elimu hiyo.
- Monika kufurahi kuwa amefahamiana na “waziri” Juma ilhali mwenyewe ni dereva tu.

- Jamaa ya Monika ya kimaskini kujitolea kumsomesha naye kwenda kinyume na matarajio.
- Monika kutoroka nyumbani kwa kiburi na kupunjwa na kuenda kutafuta msaada wa waziri Selemani.
- Monika ana elimu ya juu; wenye elimu ya chini kama Salama wanamshinda akili.
- Rashid kusoma barua ya kufutwa kazi na “kucheka kwa uchungu”.(u.k. 204)
- Waziri wa Fedha kumfuta Rashid kazi badaaye waziri mwenyewe anajuta kutokana na kitendo hicho.

(Zozote 10 x 2 = Alama 20)

Swali la Nne

- Kudumisha haki za kibinadamu.
- Kupinga udunishaji wa wanawake.
- Kuondoa ujinga.
- Kupinga uongozi mbaya.
- Kupinga udanganyifu na unafiki.
- Kupinga uharibifu wa mazingira.
- Kupinga unyakuzi wa ardhi.
- Kupinga maonevu na mateso.
- Kupinga ubaguzi na mapendeleo.
- Kuna vita vya wenyewe kwa wenyewe.
- Kupinga mauaji na umwagikaji wa damu.
- Kudunisha haki za wafungwa.
- Vita dhidi ya njaa na umaskini.
- Vita dhidi ya ubarakala.
- Kupigana kutafuta mabadiliko ya kuwafaa raia.

(Zozote 10 x 2 = Alama 20)

Swali la 5

- (a) Mapinduzi ya umma yanatokea. Mtemi na vibaraka wake wanashikwa. Baada ya Andua kumfunga Bokono mikono, Atega anamsihi asimfunge Nyalwe pia kwa sababu hakuwa mwovu kama mumewe.

(Alama 4)

(b)

- Alimsimanga Mtemi kwa kuogopa kuondolewa mamlakani.
- Alimshauri mtemi abadili mienendo yake mibaya kama uongozi mbaya.
- Alimtaka mumewe aache kutenda mambo yaliyowaumiza watawaliwa.
- Alionya juu ya udanganyifu na unafiki wa washauri wa Mtemi.
- Alimnasihi Mtemi atende mambo ya kiutu uzima.
- Aliwasilisha kwa Mtemi malalamiko ya wananchi.
- Alimkumbusha Mtemi umuhimu wa kuzingatia kanuni za utawala.
- Alimkejeli mumewe kwa kupenda kusikiza sifa za uongo.
- Aliwakaribisha raia kwake kutoa malalamiko.
- Alimkaripia mumewe kwa kuidhinisha ugawaji wa ardhi ya umma kwa vibaraka wake.

(10 x 1 = Alama 10)

(c)

- Alitaka Mwelusi aachiliwe kutoka kifungoni.
- Alikuwa mwenye utu/ubinadamu.
- Ni mtetezi wa haki.
- Hakati tamaa.
- Ni mwanamapinduzi.
- Ni mwenye akili tambuzi.

(6 x 1 = Alama 6)

Swali la Sita

- (a) Mayai Waziri wa Maradhi baada ya kushuhudia mazimwi ya watoto nyumbani kwake akiongozwa na marehemu mwanawake Mkombozi anapiga simu kwa Balozi wa Nyumba Kumi ambaye pia ni waziri wa wanyama pori kutafuta usaidizi. Hili ndilo jibu alilopata waziri.

(Alama 4)

(b)

- Hawaangalii maslahi ya raia.
- Hawazingatii ushauri wa wananchi.
- Wanapenda na kutukuza mambo kutoka nchi za nje.
- Wanadharau kazi wanazoziona duni kama vile ualimu.
- Wanafanya njama na majangiri na watu wanaohujumu maendeleo.
- Wao wana shibe huku umma una njaa.
- Wanaishi kwenye maeneo ya kifahari lakini maskini wanateseka.
- Wanawatumia wananchi kutumbuiza na kutoa sifa wasizostahili.
- Wanawacheka wakulima.
- Wanakwepa majukumu na kutegea kazi
- Wanatoa ahadi za uongo.
- Sera na mipango yao haiwanufaishi wananchi.
- Sera haziwafaidi raia.
- Hawajui matatizo yanayowakabili wananchi.

(Zozote 8 x 2 = Alama 16)

Swali la Saba

(a)

- Hadithi/ngano za mashujaa.
- Ni hadithi zinazosimulia mambo ya kishujaa.
- Wanaosimuliwa huwa ni mtu au watu.
- Wanaotukuzwa kwa ushujaa wao uliofaidi jamii. Mf, Mekatilili, Lwanda Magere, Syokimau, Wangu wa Makeri, Koitalel Arap Samoei, Kenyatta, Nyerere nk.

(Zozote 4 x 1 = Alama 4)

(b) Mashujaa wanaosimuliwa huwa na sifa kama vile:

- Wana maumbile yasiyo ya kawaida km Fumo Liyongo.
- Kuzaliwa kwa baadhi si kwa kawaida.
- Umbo angalau huwa ni pandikizi la mtu au kidudu mtu.
- Huwa na uwezo wa kutenda mambo ya kuajabia ambayo mtu wa kawaida hawezi kutenda.
- Aghalabu hawafi au kuulika kwa urahisi isipokuwa wanaposalitiwa.
- Mara nyingi mashujaa hawa hujitoa mhanga kutetea umma hasa wanaonyanyaswa.
- Matumizi ya chuku katika utambaji.
- Vifo vyao huingiza jamii katika shida.
- Matumizi ya nyimbo katika utambaji wa mighani.

(Zozote 5 x 2 = Alama 10)

(c)

- Ni njia moja ya kupitisha/kufunza historia ya jamii.
- Hufunza maadili.
- Kutukuza matendo ya kishujaa.
- Kukuza ujasiri na ukakamavu miongoni mwa wanajamii.
- Huburudisha.
- Huelimisha wanajamii kuhusu maisha.
- Hufunza utamaduni wa jamii.

(Zozote 6 x 1 = Alama 6)